

Penni-Kirjasto

Suomen kansalle.

Länsisuomalaiſten toimittama.

Wähästä paljo tulee pi,
Kipinästä tuli syttyy.

I. Kalewala.

Helsingissä, 1867.
P. Th. Stolpen kustannuksella.

Uusi-Ainasto

Ennen kantaalle.

Uusi-Ainaston kantaalle.

Uusi-Ainaston kantaalle.

Uusi-Ainaston kantaalle.

Porwoosfa,

G. L. Silberström'in kirjapainossa, 1867.

Kalewala.

Sitä kuusta kuuleminen,

Jonka juurella asunto.

Suomalainen sanalasku.

Kun Suomen maa 57 vuotta takaperin eroitettiin Ruotsin wallasta, johonka se oli kuulunut liki 700 vuotta, ei sen asukkaissa vielä kansallistunto oikeassa merkityksessä ollut herännyt. Suomalaiset eivät silloin vielä tunteneet itsiänsä omaiksi, erinäiseksi kansakunnaksi, jolla oli oikeus luonteensa mukaan wapaasti edistyä sekä hengellisessä että ruumiillisessa suhteessa. Kaikki korkeempi siwistys heidän seasansa oli muukalainen; se oli puettu wieraasen kieleen ja semmoisena ei se woinut juurtua itse kansaan. Kukaan ei siihen aikaan pitänyt Suomalaisia itsenäisenä kansana ja kukaan ei miettinyt Suomen kielen asettamista kansallis-kieleksi ja siihen perustettawaa suomalaista kansallis-siwistystä. Wasta 1809 vuoden jälkeen tulivat tämmöiset ajatukset ilmi. Lyhykäisesti sanottuina kuuluivat ne näin: Ruotsalaisia emme enää ole, Wenäläisiksi emme woi muuttua, meidän tähtyy olla Suomalaiset; ja vielä: Ruotsi on Ruotsalaisten kieli, Wenäjä Wenäläisten, Suomalaisilla pitää myös oleman oikeus pitää kieltensä ja sitä käyttää. Että nämä ajatukset nyt ilmaantuivat, siihen on warmaan se uusi waltiollinen tila, johon Suomi 1809 tuli, syynä. Suomalaiset tulivat pakotetuiksi itse ottamaan waiheensa käsiinsä, sillä he yhdistettiin nyt Wenäjän waltakuntaan, jolla oli peräti toisenlaiset lait ja toisenlainen yhteisjärjestys, kuin heillä. Mutta on vielä toinenkin seikka huomaittawana. Mai-nio H. G. Porthan, joka kuoli 1804 professorina Tu-

run akatemiassa (ja jolle kolme vuotta sitte kuwapa-
 sas samassa kaupungissa pöystytettiin), oli ruwennut
 tutkimaan Suomen historiaa, sen kieltä ja muinaisru-
 noja. Hän tosin teki sitä ainoastaan tieteellisestä ha-
 lusta — jonka tähden hänen etewimmät teoksensa owat-
 kin latinan kielellä kirjoitetut — mutta kuitenkin on hä-
 nen tutkinnoillansa sanomattoman suuri arwo ja mer-
 kitys kansallistunnon herättämisen suhteen. Porthanin
 esimerkki kehoitti nimittäin sittemmin monta seuraamaan
 sitä tietä, jonka hän ensiksi oli raiwannut. Hänen jäl-
 keensä rupefi yhä useampia työskentelemään Suomen
 historian, kielen ja runouden alalla ja heidän työsken-
 telemisensä kantoi rikkaita hedelmiä. Suomen kansan
 entisten kohtalojen hlyitse, joista tähän asti ei paljo mi-
 tään ollut tunnettu, rupefi firikkaampi walo loista-
 maan. Suomen kieli tuli wiljellyksi ja ebistetyksi, ja ää-
 retön joukko wanhoja lauluja näki päivän walkeuden.
 Kaikki tämmöiset tieteelliset ja kirjalliset harrastukset
 isänmaallisissa aineissa eiwät taas koskaan jää ilman
 vaikutuksetta itse kansaan. Se oppii niistä tuntemaan
 itsensä kansaksi, siinä tulee kansallistunto eleelle. Ja
 kansa, joka tuntee itsensä kansakunnaksi, tahtoo myös
 pöhyä semmoisena, ei ainoastaan tunnosfansa, waan myös-
 kin käytännöllisessä elämässään, laissaan ja waltiollisessa
 olossaan.

Etewin ja ihanin hedelmä yllämainituista isän-
 maallisista pyriinöistä on warmaankin se kirja, jonka
 nimi on Kalewala. Se on suuri kokous suomalaisia
 runoja, joista monet ijältään owat ikiwanhat. Niistä
 saamme joskeentkin täydellisen kuwan esiwanhempaimme
 koko muinaisesta olostä, elämästä ja toimista. Jo

fiinä on siis sillä suuri arvo ja merkitys. Mutta sillä on vielä toinenkin: se ihana muoto, se tehokas kieli, johon sen sisällös on pukeutunut. Kaikilla kansoilla on omat runonsa ja laulusa, sillä kaikki kansat ovat aina rakastaneet runoutta. Mutta harvoin kansain runolliset tuotteet woidaan ihanuutensa ja woimansa puolesta verrata Suomalaiusten Kalewalaan. Kaiken tämän ohessa on kuitenkin Kalewala vielä hywin wä-
hän tuttu kansalle. Erittäin on niin laita Länsi-Suomessa, jossa sitä tuskin nimeksikään tunnetaan. Levittämään edes jotakin tietoa siitä, ja sillä tavoin kehoittamaan itse Kalewalan lukemiseen, on tämä kirjainen kirjoitettu. —

Nyt ensiksi muutama sana Kalewala-kirjan syn-
nystä. Kuten jo on mainittu, oli Porthan ensimmäinen, joka rupefi suomalaisia runoja tutkimaan. Hänen kokoomansa runot olivat kuitenkin ainoastaan katkonaisia, niin sanoakseni runon palasia, joilla ei ollut mitään yhteyttä toinen toistensa kanssa. Ensimmäinen, joka koki saattaa erinäisiä runoja johonkuhun järjestykseen, oli 1820 vuoden Turun Wiikko-Sanomissa professori N. von Becker, joka Pohjanmaalta oli koonnut muutamia runoja Wäinämöisestä. Runoja keräsi sittemmin myös lääniinlääkäri, tohtori Z. Topelius, joka vuosina 1822—1836 wiidessä osassa ulosantoi "Suomen kansan wanhoja runoja hynä myös nykhyisempiä lauluja". Hänen ansionsa on myös se, että laittoi ensimmäisen tiedon runojen warsinaisesta kotipeästä, joka oli Wenäjän Karjala.

Kehoitettuna näiden esimerkistä rupefi tohtori G. Wönnrot suuremmalla innolla ja menestyksellä, kuin tu-
kaan häntä ennen, runoja keräämään. Hän matkusti

Rajaanin kaupungista, johon hän 1832 oli määrätty lääninlääkäriksi, neljä eri kertaa Wenäjän Karjalaan ja koki siellä kansan suusta summattoman joukon runoja. Nämä hän sitte sotti yhteen, niin että niistä tuli kokonainen runojakso, jossa kaikki runot olivat keskenäisessä yhteydessä toinen toistensa kanssa. Tämän runokokouksen antoi hän 1835 painosta ulos ja kutsui sen Kalewalaksi. (Kalewa merkitsee samaa kuin uros, sankari, siis Kalewala samaa kuin "urosten koti"). Sittemmin tuli vielä suuri joukko runoja ilmi ja niiden kerääjät olivat, paitsi Lönnrot itse, silloiset maisterit M. A. Castrén ja H. A. Reinholm sekä ylioppilaat A. E. Ahlqvist, D. E. D. Enropæus, J. F. Cajan, F. Polén ja J. Sirelius. Nämä uudet runot pani sitte Lönnrot entisten lisäksi, järjesti ja korjasi kaikki toiseen kertaan ja ulosantoi 1849 toisen Kalewala painoksen. Tämä tuli luonnollisesti entistä paljoa täydellisemmäksi. Siinä löytyi waan 32 runoa, jotka yhteensä sisälsivät ei tähtä 12,100 wärsyä, tässä sitä vastaan on 50 runoa ja lähes 22,800 wärsyä.

Lönnrot'in ansio siis on, että meillä nyt on Kalewala, tämä kallis ja ihana muistomerkki esiisäimme hengen tuotteista. Ilman hänettä suurin osa Kalewala runoista olisi kenties ijäksi jäänyt unhotuksiin, sillä jo hänen niitä kootessa oli paljo unhotunut pois laulajien muistosta. Suureen kiitollisuuden welkaan jääpi siis Suomen kansa hänelle ja Elias Lönnrot on aina olewa yksi niitä loistawimpia nimiä, jotka historiamme kirjoittaa lehduksensä.*) — —

*) E. Lönnrot on syntynyt huhtikuun 9 p. 1802 Paikkariin torpassa Sammatin kappelia Uudellamaalla. Hänen isänsä oli köyhä kraatari. Ylioppilaaksi tuli hän 1822 ja 1832 wihit-

Jos nyt käännymme Kalevalan sisällykseen, niin on se lyhykäisestään kerrottu seuraava: Pimeässä Pohjolasassa eli ihana neiti, kuuluisa maiden ja merien ympäri. Tähän neiteen olivat Kalevalan uroot ihastuneet ja kokiivat kaikin tavoin voittaa hänen rakkauttansa ja ystämyhtään. Nämä olivat kolme: ensimmäinen vanha, viisas Väinämöinen, "tietäjä iän-ikäinen", joksi häntä runoissa kutsutaan, toinen seppä Ilmarinen, "takaja iän-ikäinen, taivaan kannen kalkuttaja" ja kolmas nuori, kaunis Lemminkäinen, jota myös kutsutaan Kaukomieleksi. — Väinämöinen oli ennen leppein filmin katsellut Niinoa, nuoren Soukahaisen sisarta, mutta äitinsä ruokouksesta huolimatta ei tämä tahtonut mennä niin vanhan miehen puolisoiksi, vaan heittäytyi meren syvyyteen, siellä sisarena veden kaloille elääksensä. Väinämöinen koki häntä tosin merestä pyhtää, mutta kun ei onnistunut päätti hän äiti wainajansa neuwosta lähteä Pohjan tyttöä kosimaan. Soukahainen saa tiedon tästä ja päättää wäijyä vanhusta, joka wirkulla orillaan ratsasti pitkin meren aawoja selkiä. Soukahaisen aikomus oli ampua Väinämöinen, mutta nuoli sattui hewoiseen ja Väinämöinen kaatui weteen. Ankara myrsky nousi, joka ajoi hänet kauas autioille wesille. Soukahainen ihastui, luullen Väinämöisen viimeisen päivän jo tulleen, mutta kotka, joka vielä oli hywillä mielin siitä, että Väinämöinen kerran kaskea kaataessaan oli koiwun häntä wasten kaswamaan jättänyt, riensi wanhuksen awuksi ja kantoi

tiin hän lääketieteen tohtoriksi. Sitte määrättiin hän 1853 Suomen kielen professoriksi yliopistoon, josta wirasta 60 wuotijena 1862 otti eron. Nyt asuu hän kotipaikallaan Sammatissa, jossa hänellä on pieni talo. Siellä hän par' aikaa kirjoittaa suurta Suomen kielen sanakirjaa.

hänet selänsään Pohjolan rannalle. Siinä kohtasi hänet Louhi, Pohjolan emäntä ja saattoi hänet kotiinsa jossa häntä hywin kohdeltiin. Täältä Wäinämöinen ikäwöpi päästä omille maillelensa ja Louhi lupaa ei ainoastansa laittaa hänet sinne, waan antaa tyttärensäkin hänelle puolisoiksi, jos takoiisi sammon. Wäinämöinen sanoo ei taitawansa takoa, mutta lupaa kotiin päästyhensä lähettää Pohjolaan seppo Ilmarisen sampon takomaan. Tämän luvattuansa pääsi Wäinämöinen wanhuudestaan ja sai Pohjolan emännältä reen sekä hewoisen kotimaille lähteäkseen. Matkalla näkee hän ihanasti puetetun Pohjan neiden, joka "Istui ilman wempeellä, Taiwan kaarella kajotti; Kullakangasta kutowi, Hopeista huolitlawi". Wäinämöinen pyytää häntä kohta puolisoikseen ja käskee neittä rekeensa, mutta tämä ei tahdo myönthä. Wiimein toki lupaa suostua Wäinämöiseen, jos hän weistäisi lehräwarren palasista weneen ja saattaisi sen wesille millään tawalla siihen koskematta. Wäinämöinen rupee weistämään, mutta lyöpi kirweellä ison haawan polweensa. Niin katosi toiwio saada neittä omaksensa ja hänen oli nyt hakeminen apua haawallensa, josta weri wirtana juoksi. Etelässään tietäjää löytaa hän wiimein wanhan ukon, joka sitoo haawan. Ilman muitta wastuksitta tuli hän sitte kotiinsa Kalewalaan. Sitä ennen oli hän kuitenkin laulamalla luonut mahdolloman korkean kuusen, jonka latwaspa paistoi kuu ja oksilla otawa. Kotiin tultuansa menee hän Ilmarisen pajaan ja lehoittaa häntä Pohjolaan lähtemään, kaiken mokomin kiittäen ihanaa Pohjan neittä, joka sammon takomalla oli ansaittawa. Mutta Ilmarinen ei sinä ilmoisna itänä lupaa Pohjolaan lähteä. Wäinämöinen rupee nyt juttelemaan siitä ihmeellisestä kuusesta ja ajaa

asianja niin hyvin, että Ilmarinen ei ainoastaan tahdo nähdä kuusta, vaan myöskin Väinämöisen käskyistä nousee puuhun ottaaksensa alas kuun ja otawan. Mutta Ilmarinen tuskin oli päässyt ylös, ennenkuin Väinämöinen laulaa rajuilman, joka vei hänet suoraan tietä Pohjolaan. Täällä otti Louhi hänet hyvin vastaan, juotti ja spötti runsaasti ja käski hänen ruweta takomaan sampoja, joka oli tehtävä joutsenen sulasta, mahelehmän maidosta, ohran jywästä ja kesäuuhun willasta. Ilmarinen ryhtyi työhön ja "Takai sammon taitawasti: Vaitahan on jauhomyhllyn, Toisehen on suolamyhllyn, Rahaomyhllyn kolmantehen". Louhi kätki sammon Pohjolan kiwimäkeen yhdeksän lukon taakse. Pohjan tyttvä Ilmarinen ei kuitenkaan tällä kertaa saanut, vaan täytyi hänen petetyillä toiveilla lähteä kotiin, johonka hänen oli tullut hyvin ikävä.

Runo jättää nyt vähäksi aikaa Ilmarisen ja Väinämöisen ja tulee Lemminkäiseen. Hänestä kerrotaan, että hän wasten äitinsä kieltoa läksi kofioretkelle Saarelaan, jossa löytyi hlen ihana neiti, Kyllikki nimeltään. Mutta tämä ei millään tavalla tahdo mennä Lemminkäiselle puolisoiksi, jonka tähden hän lopulta ryöstää hänet wäkiwällalla ja wie kotiinsa. Tiellä Kyllikki ensin itki katkerasti kohtaloansa, mutta tuli vähittäin lepytetyksi, kun Lemminkäinen wanno ei ikänä enää sotia käywänsä. Kyllikki puolestaan taas wanno, ett'ei koskaan kylänsä juoksentelisi. Joku aika kului ja molemmat pitivät walansa, mutta Lemminkäisen kerran yli yön kalassa ollessa lähtee Kyllikki kylään. Lemminkäinen siareltaansa Minikilta tästä tiedon saatuaan, wihastuu kowin, ja päättää lähteä Pohjolaan, siellä hakeaksensa itselleen toista waimoa. Äiti taas kofee kaikin

tavoin estää häntä siitä, ennustaen hänen siellä surmansa tapaawan. Lemminkäinen wiskafi harjan, jolla oli päättänsä harjannut, seinään ja sanoi siitäkin silloin wertä wuotawan, kun hänen tuhonsa tulisi. Äitinsä waroituksesta huolimatta lähtee hän nyt matkalle ja tulee ennellisesti Pohjolaan. Siellä hän laulamalla hantki turmion kaikille miehille, sekä wanhoille että nuorille; ainoastaan erästä wanhaa jokea paimenta ei pitännyt sen arwoisena, että hänelle mitään olisi tehnyt. Tämä sen otti niin pahaksensa, että juoksi Tuonelan joelle, siellä wäijyhäksensä Lemminkäistä, koska hän Pohjolasta palaifi. Lemminkäinen nyt pyhtää Pohjan neittä waimoksensa, mutta Louhi määrää hänelle ensimmäiseksi ansiotyöksi hiihtää Hiiden *) hirwen. Monien wastusten perästä saapi hän wiimein hirwen ja wie sen Pohjolaan, mutta täällä määrätään hänelle toiseksi työksi suistaa Hiiden tulifuu ruuna. Tämänkin tehtyänsa pannaan hänelle vielä määräksi ampua joutsen Tuonelan **) joesta. Lemminkäinen tulee sinne, mutta täällä ampuu hänet hlenkatsottu karjanpaimen kuoliaaksi ja wiskaa ruumiin jokeen, jossa Tuonen poika vielä miekallaan hakkaa sen palasiksi. — Rodissa fill' aikaa odotetaan Lemminkäisen takaisintuloa ja eräänä päivänä näkee Kyllikki harjasta wertä tippuwan. Äiti kohta arwaa surman pojallensa tulleen ja rientää Pohjolaan saadaksensa likempia tietoja. Louhi alussa ei tahdo tunnustaa totuutta; wiimein kuitenkin kertoo, mitä töitä hänelle oli määrännyt, mutta hänen lopullisesta kohtalostansa ei sano tietävänsä. Mi-

*) Hiisi oli muinais Suomalaiusten uskosta paha metsäjumala.

**) Tuonela oli se paikka, johonka ihmiset kuoltuansa tulivat. Siellä hallitsi kuoleman jumala Tuoni.

ti tiedusteleo nyt puilta, tieltä, kuulta ja viimein aurin-
goſta, joka jutteleo hänelle pojan ſurman. Hän antaa
nyt Ilmarifen tafoa itselleen pitkän rautaiſen harawan,
lähtee ſillä Tuonelan joelle ja harawoi ſen pohjaſta
joka palaiſen pojastaan. Nämä hän ſitte ſowitti yhteen
ja laittoi niistä lukuin ja woidetten avulla Lemminkäi-
jen entiiſellensä, jonka peräſtä molemmat lähtiwät kotiin.

Taas kääntyy runo Wäinämöiſeen ja antaa hänen
nudeſti purjehtia Pohjolaan. Matkalla puhuttelee häntä
Ilmarifen ſiſar Nunikki, joka rannalla peſi waatteita, ja
ſaapi tietää hänen lähtewän Pohjan neittä koſimaan.
Nunikki kiiruhtaa kohta weljellensä ilmoittamaan Wäi-
nämöiſen aiſomuſta, jonka peräſtä Ilmarinenkin lähtee
maitſe Pohjolaan. Molemmat tuliwat ſinne yht' aikaa;
Wäinämöinen ennättää toki enſin tupaan aſtua ja pyhy-
tää kohta neittä puoliiſoksensa, mutta tämä ei ſano hä-
neſtä huoliwanſa. Ilmarinen aſtuu nyt myöſ ſiiſään ja
tyſhy tyttären perään, mutta määrätään waqraliiſille
anſiotöille. Pohjan neiden avulla ſaapi hän kuitenkin
kaiſki työt onnellieſti päätetyiſi, jonka peräſtä äiti kii-
laa tyttärenſä Ilmarieſelle. Wäinämöinen lähtee pahoilla
mielin kotiinſa ja kieltää tenentään lähtemäſtä koſioret-
kelle nuoremman kansſa. Pohjolaiſa walmiſtetaan nyt
ſuuret häät; olutta pannaan, ruokia keitetään ja mun-
ſeaiſſa teuraiſtetaan härkä, jonka runo ſanoo olleen niin
hiiweän iſou, että

"Hämeheſſä häntä häiſhy,
Pää keikkui Kemi-joella,
Sata ſyhtä ſarwet piittät,
Puolta toiſta turpa paſſu".

Wieraita käſtetään myöſ ſekä Pohjolaiſta että Kale-
walaiſta kaiſenlaiſia; Lemminkäinen yſin jätetään käſ-
ſemättä. Häät wietetään ſen jälkeän juhlaiſieſti ja

niiden lopetettua lähtee Ilmarinen nuoren waimonsa kanssa kotiinsa, jossa vielä pitoja pidetään. — Mutta Lemminkäinen, harmissaan siitä, ett'ei tullut häihin kasettyksi, päättää kuitenkin lähteä Pohjolaan, huolimatta äitinsä kiellosta ja niistä monista surmista, jotka äiti sanoi häntä matkalla kohtaawan. Tultuansa onnellisesti matkansa perille oliwat häät siellä jo loppuneet ja häntä otettiin pilkalla vastaan. Pohjolan isäntä waatii häntä miekkasille, mutta menettää siinä päänsä, jonka Lemminkäinen lyövä silpahutti poikki ja pani aidan seipääsen. Tätä kostaaksensa kutsui Louhi kaikki Pohjolan miehet koon, josta Lemminkäisen tulee aika fiiru paeta pois kotiinsa. Mutta kun ei hän edes täällä ollut turwassa lähti hän äitinsä neuwosta muutamalle meren takaiselle saarelle, jossa myös isänsä ennen sotaisina aikoina oli rauhasa asustellut. Täällä hän rupee liika rohkeasti elelemään neitten ja muun naiswäen kanssa, josta miehet päättävät hänet tappa. Siitä tiedon saatuansa pakenee Lemminkäinen saarelta, ja purjehtii kotiin päin. Tiellä nousi ankara myrsky, joka särki hänen laiwansa; uimalla pääsi hän toki rannalle, saa uuden weneen ja tulee sillä onnellisesti kotiin. Mutta täällä oli hänen tupansa poltettu ja koko paikka warsin autiona. Myöskin äiti oli poissa, mutta suureksi ilokseensa löyhtää Lemminkäinen kuitenkin hänet hengissä etäisessä korwessa, jossa hän asui pienessä mökissä. Lemminkäinen lupasi rakentaa hänelle uudet ja paremmat tuwat ja myöskin kosta Pohjolan wäen. Siinä aikomuksessa hakee hän ylös wanhan sotatowerinsa Tieran ja molemmat uroot lähtewät nyt Pohjolaan. Mutta Louhi lähettää heitä vastaan kowan pakkasen, heidän laiwansa jäätyy mereen ja ainoastaan suurella waiwalla pääsewät he itse rantaan,

joista he sitte, lauan korpia kierrettyänsä, viimein tulivat ketitiloillensä.

Nyt seuraa pitempi väliferttomus, jolla ei ole muuta yhteyttä toisten runojen kanssa, kuin että Ilmarisen emäntä siinä murhataan, mutta joka muuten aineensa puolesta on erinomaisen kaunis. Untamo nostaa sodan weljeänsä Kalerwoa vastaan ja kaataa Kalerwon joukkonensa, niin ett' ei koko sumusta jää muu kuin yksi raskas waimopuoli jällelle. Tämän hän wiepi kanssansa Untamolaan ja siellä waimo synnyttää pojan, jolle pantiin nimeksi Kullerwo. Kolmen wuorokauden wanhana repi Kullerwo kapalonsa rikki ja kolmantena kuukautena jo rupeesi miettimään kosta Untamolle. Peläten hänestä saawan sukunsa surmaajan koettaa Untamo monella tavalla saada hänet pois hengiltä, mutta kun ei onnistu ja hän suuremmaksi kaswettuansa turmelee kaikki tyhnsä, myypi Untamo tuskissaan hänet Ilmariselle orjaksi. Täällä kun hän pantiin paimeneen, niin Ilmarisen emäntä leipoi kiwen hänen ewäskakkuunsa. Sitä leikatessaan Kullerwo turmelee weitsensä pahanpäiwäiseksi, joka käypi häntä kowin sydämelle, sillä weitsi oli ainoa suwultansa jäännyt muistokalu. Kostaaksensa emäntää ajaa hän nyt karjan suohon ja kokoo lauman susia ja karhuja, jotka illalla ajaa kotiin. Emännän, joka aikoo lypsylle mennä, repiwät pedot kuoliaaksi. Nyt oli Kullerwon lähteminen pakoon Ilmarista. Surullisna metsässä käydessään miettii hän mennä Untamo kostaamaan, mutta kohtaa silloin wiidan eufon, joka juttelee hänelle, että hänen isänsä, äitinsä, weljensä ja sisarensa vielä owat elossa. Sättäen kaikki koston tuumat lähtee hän nyt hakemaan vanhempiansa ja siskojansa, ja löytaa heidät eufon neuwosta laukana Lapin rajalta. Ko-

disa, jossa häntä ei kohta tunnettu, kertoo hänelle äiti, mitenkä oli luullut Kullerwon jo aikaa kuolleeksi ja kuin-
ka vanhempi tyttärensä oli marjatiellä kadonnut. Van-
hempainsa tykönä koettaa Kullerwo sitte töitä toimitel-
la, mutta tekee kaikki nuriin päin. Niin oli hän kerran-
fin nuotan tarwonnassa, mutta turmeli nuotan, pullot,
selykset ja kalat ihan pahanpäiväisiksi. Siä sentähden
lähettää häntä weroja maksamaan, toiwossa että hän sii-
nä kumminfin onnistuisi. Werot wiethänsä kohtaa hän
paluumatkalla tuntemattoman, marjatieltä eshyneen sija-
rensa, jonka houkuttelee ja wietteele. Kun sitte saawat
tietää, keitä oliwat, juoksee sisar jokeen, mutta Kullerwo
fiirehtii kotiin, kertoo äitillensä kauhean tekonsa ja aikoo
tehdä lopun päiwistänsä. Äiti kieltää hänen surmaa-
masta itseänsä ja kehoittaa häntä jessakussa piilopai-
kassa lewottomuuttansa rauhoittamaan. Silloin muistuu
Kullerwon mieleen, että Untamo vielä on kostamatta.
Hän valmisteleilje nyt jotaan, jätteele hywästi kotolai-
ansa ja lähtee Untamolaan. Sinne tultuansa tappoi
hän kaikki ihmiset ja pisti tuwat palamaan. Takaisin
palattuansa löyhtää hän kodin autiona eikä muuta elä-
wätä koko paikalla, kuin wanhan koiran. Hän rupee
katterasti itkemään, walittaen onnettomia päiwänsä. Äi-
ti haudastansa käsksee hänen lähteä koiran kanssa met-
sään syötävää etsimään. Hän lähtee myös, ja joutuu
tulemaan samalle paikalle, jossa oli sijarensa wietellyt.
Siinä hän tuntonsa waiwoissa miekalla lopetti päiwänsä.

Runo taas kääntyy entisiin uroisinsa. Se kertoo,
että Ilmarinen lauan itki luollutta naistaansa ja wiimein
rupefi kullasta ja hopeasta takomaan itsellensä uutta.
Hänelle onnistuikin saada kuwa muodoltansa hywin iha-
nakki, mutta maattuansa yön sen wieresä tunsi hän

aamalla sen kylen kowin kylmäksi, jolla oli maannut kuwaa vasten. Hän hylkää kultaisten morsiamensa Wäinämöiselle, jollei kuitenkaan siitä huoli, ja lähtee taas Pohjolaan entisen naisensa nuorempaa sisarta kosimaan. Pohjolan emäntä ottaa häntä vastaan pahoilla herjauksanoilla, eikä millään tavalla sano hänelle antawansa toista tytärtänsä. Ilmarinen kun ei hywällä saa, ottaa neiden wäkiä ja lähtee kotiin päin. Mutta matkalla pahoittaa neiti niin hänen mieltensä, että hän suutuksissaan laulaa hänet kalalokiksi.

Kotiin tultuansa kohtaa hän Wäinämöisen, joka kysyy häneltä, miten Pohjolasia eletään.

"Mi on Pohjolan eleä,

Kun on sampo Pohjolasia!

Siin' on kyntö, siinä kylwö,

Siinä kaswo kaikenlainen,

Siinäpä ikuinen onni",

vastaa Ilmarinen. Wäinämöinen esittää nyt, että yhdesä lähdetäisiin Pohjolaan sampoä rhöstämään. Wähän arwelun perästä suostuu Ilmarinen tuumaan ja uroot lähtewät weneellä matkalle. Merellä kun purjehtiwat huomaa heidät Lemminkäinen ja kuultuansa, kunne kulkiwat, tarjontuu kolmanneksi mieheksi, johon toiset mielellään suostuwat. Matkatessaan tulewat muutamalle koskelle ja siinä pysähtyy wene ison hauen selälle; hauki saadaen toli tapetuksi ja sen leikaluiista tekee Wäinämöinen kantelen, jota moni yrittää, waan ei yksikään osaa soittaa. Wäinämöinen ottaa nyt itse kantelen ja soittaa sitä niin erinomaisen ihanasti, että kaikki eläwät, wieläpä ilman ja weden haltijatkin rientäwät soittoa kuulemaan. Sokaisen sydän tuli niin liikutetuksi, että kyhnelet puhkesiwat silmiin; itse Wäinämöisenkin silmistä tippui suuria pisaroita, jotka wieriwät weteen

ja siellä muuttuiwat foreiksi helmiksi. — Tämän perästä matkustetaan eteenpäin ja uroot tulewat onnellisesti Pohjolaan. Wäinämöinen sanoo heidän tulleen sammon jaolle, ja uhkaa wäkisin wiedä pois koko sammon, jos ei hyywällä saisi puolen siitä. Louhi siitä pahastui kowin ja kokosi kaiken Pohjolan wäen wastusta tekemään. Mutta Wäinämöinen rupee soittamaan kanteletta ja nufuttaa sillä koko kansan. Sitte käypi hän towerinensa sampo ottamaan; he saawat sen onnellisesti weneesensä ja lähtewät sen kanssa kotiin päin. Kolmantena päivänä herää Pohjolan emäntä unesta ja nähtyänsä sammon wiedhyksi, laittaa sakean sumun, kauhean tuulen ynnä muita wastuksia pidättämään ryöstäjiä, sikkietä ennättäisi jälkeen. Myrskyn raitwotessa kadottaa Wäinämöinen kantelensa mereen, johon se jää Ahhin*) saaliiksi. Sill'aita oli Pohjolan emäntä warustanut sotapurren ja lähti sillä wäkinensä sammonwiejiä takaa ajamaan. Heidät saawutettuan sa nousee ankara tappelu Pohjolaisten ja Kalewalaisten välillä, jossa jälkimmäiset saawat woi-ton. Kuitenkin onnistuu Pohjolan emännälle saada sampo weneestä mereen, jossa se särkyh palasiksi; suuremmat palaset waipuiwat meren pohjaan, mutta pienemmät ajoi aalto rantaan. Wäinämöinen ennustaa näiden saat-tawan onnea Suomelle, mutta Louhi uhkaa kylmällä ja pakkasella, willipedoilla j. m. häwittää kaiken menestyk-sen. Wäinämöinen ei sano pelkääwänsä uhkausta, sillä Jumalalla on onnen ohjat, ja Pohjolan emännän tähtyhy tunnustaa waltansa waipuneeksi sammon kanssa. Itkien lähti hän kotiin päin saamatta sammosta enem-män myötänsä, kuin thjään kannen, josta seurasi leiwä-tön elo Pohjolalle. Wäinämöinen taas kokoo tarikkaan

*) Ahhi oli weden jumala.

latti sammon muruset rannalta, wie ne kotiin kasva-
maan ja toiwottaa ikuisiksi ajoiksi onnea suloiselle Suo-
men maalle.

Pohjolan emännän uhkaukset käviwät kuitenkin to-
teen. Ensin laittoi hän tawattomia tautia Kalewalaan,
ja kun Wäinämöinen luuilla ja woiteilla oli ne karkeit-
tanut, lähetti hän karhun sen karjoja menettämään.
Wäinämöinen tappaa tämänkin, jonka jälkeen tehdään
tawannukaiset juhlalliset pidot. Niissä soittaa Wäinä-
möinen uudella kantelellansa niin suloisesti, että itse kuu
ja aurinkokin laskeutuwat alas kuuntelemaan. Poh-
jolan emäntä kiiruhti niitä kohta waltaamaan ja kätti
ne wuoren sisään; päälliseksi warasti vielä tulenkin
Kalewalasta. Duboksen pimeyttä taiwaalla iskee Ukko*)
tulsta uudeksi kuuksi ja auringoksi, mutta ilman im-
pi, jolle hän antoi tulen kipinän warjeltawaksi, menette-
lee sen kanssa niin warottomasti, että kipinä putoo
maalle. Wäinämöinen huomasi sen putoomisen ja lähtee
Ilmarisen kanssa sitä etsimään.

Monien wastusten perästä saiwat kipinän waltaan-
sa ja Kalewala sai taas tulsta, mutta aurinko ja kuu
oliwat vielä pois. Ilmarinen rupee takomaan uutta
aurinkoa ja kuuta, mutta ei saa niitä walaisemaan.
Urpaa heitettyään saapi Wäinämöinen tietää kuun ja
aurigon olewan kätkettyinä Pohjolan kiwimäkeen. Niitä
wapauttaaksensa lähtee hän Pohjolaan, tappelee Pohjolan
wäen kanssa ja saapi woiton. Hänellä ei kuitenkaan
ollut sopiwa aseita wuoren sisään päästäksensä, jonka
tähden palaa kotiin semmoisia Ilmariselta hakeaksensa.
Ilmarisen niitä takoesa pelkää Pohjolan emäntä itfel-
lensäkin pahoin käyhän ja laskee kuun ja aurigon wuo-

*) Ukko a pidettiin taiwaan jumalana.

resta ulos, josta Väinämöinen hywin ihastuu, toivot-
taen, että aina kauniisti kulkisivat ja saattaisivat on-
nea. Sen perästä jättää Louhi Kalevalan rauhaan ja
runo ei hänestä enää tiedä mitään.

Mutta Väinämöisestä löytyy vielä yksi runo, jo-
ka kertoo hänen lopullisesta kohtalostansa. Neiti Mar-
jatta oli synnyttänyt pojan, jota ristimään oli kutsuttu
wanha ukko. Mutta kun lapsi oli isätön, ei ukko voi-
nut sitä ristiä, ennenkuin tulisi tutkituksi ja päätetyksi,
oliko lapsi jätettävä henkiin vai ei. Tämä tutkinto
annetaan Väinämöisen tehtäväksi ja hän päättää pojan
kuoletettavaksi, mutta poika nuhtelee häntä väärästä
tuomiosta. Ukko ristii nyt pojan Karjalan kuninkaaksi.
Siitä Väinämöinen kowin suuttui ja ennustaen, että
häntä vielä kerran kaimataan uutta sampoa, kanteletta
ja waloa kansalle laittamaan, lähti hän pois waskisella
weneellä siihen paikkaan, joka on maan ja taiwaan wä-
lillä. Mutta kanteleensa ja suuret laulunsa jätti hän
Suomen kansalle ikuisiksi iloksi. — —

Tämä nyt on Kalewala-runojen pää-asiallinen si-
fältö. Siitä olisi hywin paljon puhuttavaa, mutta ti-
lan ahtaus tässä ei jalli laueampia selityksiä. Mino-
astaan muutamia muistutuksia tahdomme tässä kohdas-
sa tehdä. — Ne kaksi paikkaa, joissa runoissa kerrotut
tapaukset enimmästä päästä liikkuvat, ovat Kalewala ja
Pohjola. Kalewala merkitsee, kuten jo on sanottu, "uros-
ten kotia", ja oli Väinämöisen, Ulmarisen ja Lemminkäi-
sen asuinpaikka. Pohjola taas, jossa Louhi wäkinensä
asui, merkitsee luultawasti jotakin paikkaa, joka oli Ka-
lewalasta pohjaiseen päin. Mutta misä nämä paikat
oikeastaan ovat olleet, siitä ei ole woitu saada mitään
selkoa. Luultawaa on kuitenkin, että ne löytyiwät niillä

paikkakunnilla, joissa itse runot ovat syntyneet, nimit-
tään Suomen itäisillä rajaseuduilla.

Millä ajoilla nämä tapaukset ovat sattuneet ei
tarkkaan voi sanoa, mutta kumminkin ovat ne yhtä
vanhat, kuin itse runotkin. Runoista ovat ne, joissa
kerrotaan kosiomatkoista Pohjolaan, liki tuhannen wuo-
den vanhat. Samporunot näyttävät olewan myöhem-
mistä ajoista.

Mitä itse näihin tapauksiin tulee, niin on selwä,
että niissä on paljo tarunsekaista. Niin ymmärtää jo-
kainen, ett'ei esimerkiksi palasiksi hakattua ihmistä enää
voi henkin saada, niinkuin Lemminkäisestä kerrotaan,
ett'ei Pohjan neiti todella tainnut istua taidogan ka-
rella, j. n. e. Mutta Kalewala runoissa löytyy myös pal-
jo semmoista, jolla on todellinen, historiallinen perustus.
Niin on laita niiden kosioretkien kanssa, jotka Kalewa-
lan uroot tekivät Pohjolaan. Muinais Suomalaisilla
oli, näet, se tapa, ett'ei mies koskaan saanut naida sa-
masta heimokunnuasta, johon itse kuului. Hänen oli ha-
keminen itsellensä waimo wieraasta, ja jos ei hywällä
saanut, otti wäkisin, niinkuin esim. Ilmarinen teki toi-
sella kosiomatkallaan. Todellisella perustuksella lepää
edellensä jota Pohjolan ja Kalewalan välillä, sekä kaikki
se, jota kerrotaan senaikaisesta perheellisestä olost ja
elämästä.

Mitä kalua tuo Sampo oikeastaan lienee merkin-
nyt, ei warmaan tiedetä. Muutamat pikäwät sen myh-
lynä, joka selitys paraiten soveltuu yhteen runojen kans-
sa, toiset temppeleinä, toiset taas jonakuna muuna.

Wielä muutama sana Kalewalanrunojen päähen-
kilöistä. Ne ovat Wäinämöisen, Ilmarinen, Lemmin-
käinen ja Louhi. Jokaisessa heistä näemme kummallisen

sekoituksen luonnollisia ja yliluonnollisia, ihmisellisiä ja jumalallisia ominaisuuksia. Olimalkaan näyttäytyivät he tavallisilta ihmisiltä, heillä on samat tarpeet, samat tunteet ja himot, kuin muillakin kuolevilla. Mutta sen ohessa runo heistä kertoo paljon, joka meidän ajatus-
semme mukaan on yliluonnollista. Väinämöinen laulamalla matkaansaattaa myrskyn, Lemminkäinen samaten laululla tarkoittaa Pohjolan miehet, Louhi lähettää Kalewalaan kipu ja tautia j. n. e. Ja Ilmarisesta sanotaan, että hän on takonut taiwaan kannen. Kaitki nämä vastaistet seikat selitetään paraiten näin: Väinämöinen, Ilmarinen, Lemminkäinen ja Louhi ovat alusta olleet muinais-suomalaisia jumalia. Mutta, niinkuin pakanallisissa uskon-
opissa usein käy, ovat he sitte myöhemmin kansan luu-
losa muuttuneet ihmisiksi. Tämä muutos ei sentään ole woinut tulla täydelliseksi; heillä on vielä ihmisinä-
kin muutamia jumalallisia ominaisuuksia.

Kieli Kalewalassa on Karjalan murretta. Wähällä tottumisella woipi kuitenkin Suomalainen mistä hwyänsä sitä helposti ymmärtää. Näytteeksi panemme tähän 36:sta runosta seuraawan palasen, joka puhuu Kullerwon lopusta ja on mitä kauniimpia paikkoja koko Kalewalassa. (Dubommat sanat ovat alla selitetyt.)

Kullerwo Kalerwon poika

Otti koiransa keralle,
Läpsi tietä telkkimähän,¹⁾
Korpehen kohoamahan;²⁾
Käwi matkoa wähäisen,
Astui tietä pikkaraisen,
Tuli tuolle saarekselle,
Tuolle paikalle tapahtui,

¹⁾ Astumaan, ²⁾ menemään.

Rus' oli piian pillannunna,
Turmellut emonja tuoman.

Siin' itki ihana nurmi,
Aho armahin walitti,
Nuoret heinät hellitteli, ²⁾
Kuihutti ⁴⁾ kufat kanerwan
Tuota piian pillamusta,
Emon tuoman turmellusta,
Eikä nousnut nuori heinä,
Kaswanut kanerwan kuffa,
Nlennyt sialla sillä,
Tuolla paikalla pahalla,
Rus' oli piian pillannunna,
Emon tuoman turmellunna.

Kullerwo Kalerwon poika
Tempasi terävän miekan,
Katselwi, kääntelwi,
Kyselwi, tietelwi;
Kysyi mieltä miekaltansa,
Tokko tuon tekisi mieli
Syvä syhllistä lihoa,
Wiallista werta juoa.

Mieffa mietti miehen mielen,
Arwasi uron pakinan, ⁵⁾
Wastasi sanalla tuolla:
"Mitä en syisi mielelläni,
Syisi syhllistä lihoa,
Wiallista werta joisi,
Syön lihoa syyttömäksi,
Suon werta wiattomaksi."

Kullerwo Kalerwon poika,
Sinisukka äiön ⁶⁾ lapsi
Pään on peltohon syhäsi,
Perän painoi kankahasen,
Kären käänti rintahansa,

²⁾ Surkutteli, ⁴⁾ walitti, ⁵⁾ puheen, ⁶⁾ äijän.

Itse istihe ⁷⁾ käreille,
 Siihen surmansa sukesi, ⁸⁾
 Kuolemansa kohtaeli.

Se oli surma nuoren miehen,
 Kuolo Kullermo urohon,
 Loppu ainakin urosta,
 Kuolema kovaosaisista.

Silloin vanha Väinämöinen,
 Runpa kuuli kuolleheksi
 Kullerwon kaonneheksi ⁹⁾
 Sanan Wirkkoi, noin nimesi; ¹⁰⁾
 "Elkötte etinen ¹¹⁾ kansa
 Västa kaltoin ¹²⁾ kaswatelko
 Vuona tuhman tuuttajan, ¹³⁾
 Vierahan wäsytteliän!
 Lapsi kaltoin kaswattama,
 Poika tuhmin tuuttama
 Ei tule älymähän, ¹⁴⁾
 Miehen mieltä ottamahan,
 Waikka wanhasi eläisi,
 Warreltansa mahwistuisi."

⁷⁾ Heittäytyi ⁸⁾ sai, ⁹⁾ kadonneeksi ¹⁰⁾ lausui, ¹¹⁾ tulewai-
 nen ¹²⁾ huonosti ¹³⁾ liikuttajan ¹⁴⁾ ymmärtämään.

Wasta nyt viimeiseksi tahdomme mainita, että tuo
 kuvaus ensimmäisellä lehdellä merkitsee Kullerwoa, ty-
 syessään mieltä mielkaltansa. Ne äskennainituista wär-
 syhistä, jotka owat painetut harwemmalla präntillä, selit-
 täwät tämän likemmin. Sen tekijä on kuvanveistäjä
 R. Sjöststrand — sama mies, joka on kuvaannut Por-
 thanin muistopatsaan Turussa — ja sitä aiotaan wa-
 laa pronssista luonnolliseen suuruuteen, Helsingin tea-
 terin edustalle pystytettäväksi. A. J. A.